Ålands landskapsregering

Asiakirjan nimi	Kirjeen nro
LAUSUNTO	199 S3
Asian nro	Päiväys
ÅLR 2021/10250	3.12.2021

Viite
30.11.2021 päivätty lausuntopyyntönne

Yhteyshenkilö
Lakimies Joel Bremius, +358 (0)18 25000 (vaihde)
joel.bremius@regeringen.ax

Perustuslakivaliokunta
FIN-00102 EDUSKUNTA

pev@eduskunta.fi

Asia

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta ja liikenteen palveluista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Ahvenanmaan maakunnan hallitus sai 30.11.2021 eduskunnan perustuslakivaliokunnalta lausuntopyynnön koskien hallituksen esitystä laeiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta ja liikenteen palveluista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 28 §:n 2 momentin mukaan Ahvenanmaan maakunnan lausunto on hankittava ennen maakunnalle erityisen merkityksellisten lakien säätämistä. Maakunnan hallitus toteaa, että se ei asian hyvin lyhyen valmisteluajan takia ole kyennyt muodostamaan asioista kattavaa käsitystä ja tuomaan esille kaikkia Ahvenanmaan kannalta olennaisia näkökulmia.

Covid-19-tautia koskeva todistus Suomeen saavuttaessa

Valtioneuvosto ehdottaa, että tartuntatautilain 16 c §:n 2 momentin voimassaoloa ei jatketa. Tästä seuraa, että 31.12.2021 jälkeen ei velvollisuudesta esittää todistus ja osallistua testeihin ole enää poikkeuksia sellaisten henkilöiden osalta, jotka ovat Suomeen saapumista edeltäneiden 14 vuorokauden aikana oleskelleet vain sellaisissa maissa tai sellaisilla alueilla, joilla covid-19-taudin ilmaantuvuus tai virusmuunnoksen levinneisyys ei aiheuta erityistä epidemian leviämisen riskiä suhteessa covid-19-taudin ilmaantuvuuteen tai virusmuunnoksen levinneisyyteen Suomessa.

Lakiehdotuksessa viitataan ennakkotietoon, jonka mukaan Euroopan komissio julkaisee marraskuun 2021 lopulla esityksensä matkustukseen liittyvästä uudesta riskinarviomallista. Hallituksen esityksen mukaan komission tavoite on siirtyä edellä mainitusta maakohtaisesta arvioinnista matkustajakohtaiseen arviointiin, jolloin ilmaantuvuuteen ja testipositiivisuuteen perustuvan mallin sijaan matkustajalta edellytettäisiin joko EU:n tai muuta vastaavaa koronatodistusta. Euroopan komission uusi riskinarviomalli tukee valtioneuvoston mukaan 16 c §:n 2 momentin poistamista. Lakiehdotuksen laatimisen jälkeen Euroopan komissio on julkaissut lehdistötiedotteen matkustukseen liittyvästä

uudesta riskinarviomallista (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_6186) sekä muita yksityiskohtaisia tietoja (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/QANDA_21_6281). Niistä käy ilmi muun muassa, että jäsenvaltioiden on tehtävä poikkeuksia vihreäksi luokitelluista maista ja vihreäksi luokitelluilta alueilta saapuvien maahantulijoiden osalta, ja että vihreäksi luokiteltavien maiden tai alueiden määritelmää on muutettava siten, että niissä otetaan huomioon myös rokotuskattavuus. Komissio kirjoittaa, että vihreäksi luokitelluista maista tuleviin matkustajiin ei tule soveltaa rajoituksia. Lisäksi poikkeuksia tulisi tehdä muun muassa työmatkallaan rajan ylittävien henkilöiden osalta. Maakunnan hallitus toteaa, että Euroopan komission ehdotusta ei siis ole otettu kokonaisuudessaan huomioon, kun valtioneuvosto ehdottaa, että 16 c §:n 2 momentin voimassaoloa ei jatkettaisi. Maakunnan hallitus katsoo, että 16 c §:n 2 momentti on säilytettävä ja sopeutettava Euroopan komission riskinarviomalliin. Lisäksi maakunnan hallitus katsoo, että sosiaali- ja terveysministeriön puutteellista ja osin virheellistä selvitystä Ahvenanmaan ja Ruotsin välisessä liikenteessä voimassa olevista terveysturvallisuustoimista on tarpeen uudistaa siten, että työmatkallaan rajan ylittävän henkilön käsitettä voidaan soveltaa Ahvenanmaan ja Ruotsin välillä säännöllisesti matkustaviin henkilöihin (ks. liitteenä oleva 18.11.2021 päivätty kirjelmä ÅLR 2021/9876).

Lain 16 a ja b §:n osalta maakunnan hallitus toteaa aiempaan tapaan (ks. aiemmat lausunnot), että ulkomailta Ahvenanmaalle tulevien maahantulijoiden testaamisesta tehtyä arviointia ei ole selostettu tämän lakiehdotuksen yksityiskohtaisissa perusteluissa. Arviointi, jota on päivitetty kaikkien 28.11.2021 mennessä testattujen osalta, ei ole toistaiseksi osoittanut, että Ahvenanmaan maahantulotesteistä olisi ollut ilmeistä hyötyä.

Maakunnan hallitus kyseenalaistaa lakiehdotuksen yhteensopivuuden perusoikeuksien, suhteellisuusperiaatteen sekä eduskunnan perustuslakivaliokunnan asiasta antamien lausuntojen (PeVL 26/2021 vp ja PeVL 35/2021 vp) ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöjen (StVM 25/2021 vp ja StVM 18/2021 vp) kanssa. Maakunnan hallitus viittaa muilta osin aiempiin lausuntoihinsa, joista tuorein on maakunnan hallituksen 18.11.2021 päivätty kirjelmä (ÅLR 2021/9876).

EU:n digitaalisen koronatodistuksen kansallinen käyttö

Lakiehdotuksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että tarkempia seurantatietoja EU-koronatodistuksen kansallisesta käytöstä ei toistaiseksi ole käytettävissä. Perusteluissa kerrotaan vain, että THL:n mukaan toiminnanharjoittajat ja muut tahot ovat ottaneet EU-koronatodistuksen lukijasovelluksen käyttöön sovelluskaupasta noin 80 000 kertaa. Maakunnan hallitus toteaa, että tartuntatautilain 58 i §:n voimassaoloa ehdotetaan jatkettavaksi, vaikka sen suorista vaikutuksista taudin leviämisen ehkäisemiseen tai rokotuskattavuuteen ei esitetä näyttöä.

Voimassaoloaika

Maakunnan hallitus arvioi, että ehdotettu voimassaoloaika 30.6.2022 saakka ei ole perusteltu varsinkaan Suomeen saavuttaessa vaadittavien covid-19-todistusta koskevien säännösten voimassaolon jatkamisen osalta.

Perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan pitänyt tärkeänä sitä, että rajoitustoimenpiteiden käytöstä luovutaan heti kun se on mahdollista. Ehdotettujen säännösten ajallinen kesto on lakiehdotuksen mukaan ulotettu siihen saakka, että THL:n arvion mukaan väestö olisi saatu rokotettua täydellä rokotussarjalla ja väestön vastustuskyky covid-19-tautia ja mahdollisia virusmuunnoksia vastaan olisi niin hyvä, ettei toimenpiteiden enää sen vuoksi voitaisi nykytiedon valossa katsoa olevan välttämättömiä. Lakiehdotuksen mukaan THL on sosiaali- ja terveysministeriölle 1.11.2021 antamassaan lausunnossa arvioinut säännösten voimassaolon jatkamisen olevan tarpeellista 30.4.2022 saakka. Lakiehdotus ei sisällä mitään lisäperusteluja sille, että sääntelyn ehdotetaan olemaan voimassa vielä kaksi kuukautta tätä pidempään, eli 30.6.2022. saakka.

Ravitsemisliikkeiden toiminnan rajoittamista koskevat säännökset

Lakiehdotuksessa ei ole sisällöllisiä muutoksia tartuntatautilain 58 a–b §:n ravitsemisliikkeiden toiminnan rajoittamista koskeviin säännöksiin. Maakunnan hallitus on useissa aiemmissa pandemian aikana antamissaan lausunnoissa todennut, että alueelliset toimielimet pystyvät paremmin ottamaan kantaa covid-19-epidemian torjumiseksi mahdollisesti tarvittaviin rajoituksiin ja toimenpiteisiin, ja että tartuntatautilain 58 a § poikkeaa monista muista lain toimivaltuuksista siinä mielessä, että rajoituksista päätetään keskitetysti valtioneuvoston asetuksella eikä alueellisella hallintopäätöksellä.

Myös perustuslakivaliokunta on todennut, että voimassa olevan ja ehdotetun 58 a §:n rakenne eroaa monista muista tartuntatautilain mukaisista toimivaltuuksista, koska siinä ei säädetä, että rajoituksista säädetään hallinnollisilla päätöksillä vaan valtioneuvoston asetuksella. Ehdotettu sääntely siis eroaa lähtökohdiltaan itsehallintolain 30 §:n 9 kohdasta, jonka mukaan maakunnan hallitus tai jokin muu maakuntalaissa määrätty maakunnan viranomainen on toimivaltainen huolehtimaan tartuntatautilain mukaisista tehtävistä (ks. esim. PeVL 31/2020 vp, s. 5 ja PeVL 9/2021 vp, kappaleet 14–15).

Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 13 ja 22 kohdan mukaan elinkeinotoiminta tietyin poikkeuksin ja luvat alkoholijuomien anniskeluun kuuluvat maakuntapäivien lainsäädäntövaltaan. Maakunnan hallitus pitää edelleen tartuntatautilain 58 a §:ää ongelmallisena ja katsoo kyseisen sääntelyn kuuluvan maakuntapäivien lainsäädäntövaltaan. Säännöstä tulisi joka tapauksessa muuttaa siten, että maakunnan hallitus voisi alueellisesti Ahvenanmaan erityisolosuhteiden ja sovellettavan maakuntalainsäädännön sekä itsehallintolain 30 §:n 9 kohdan mukaisen tartuntatautien

torjuntaa koskevan hallintotoimivallan nojalla hallintopäätöksellä rajoittaa ravitsemisliikkeiden aukiolo- ja anniskeluaikoja Ahvenanmaalla.

Valvonta

Maakunnan hallitus toteaa aiempaan tapaan, että väliaikaiset säännökset merkitsevät työtehtävien lisääntymistä, kun maakunnan hallitus toimii velvoitteiden ja rajoitusten noudattamista valvovana viranomaisena. Tartuntatautilain määräaikaisiin säännöksiin liittyvät entisestään lisääntyvät työtehtävät ja kasvavat kustannukset on korvattava, mikäli väliaikaisten säännösten voimassaoloa jatketaan. Nämä kustannukset eivät sisälly itsehallinnon rahoitukseen, joten Ahvenanmaan maakunnalle on tarpeen maksaa niistä erillinen korvaus.

Lopuksi

Kaiken kaikkiaan maakunnan hallitus kyseenalaistaa lakiehdotuksen suhteellisuuden. Maakunnan hallitus ei myöskään pidä ehdotettua voimassaoloaikaa 30.6.2022 saakka perusteltuna.

Maakunnan hallituksella ei muutoin ole erityisiä näkemyksiä lakiehdotuksessa ehdotetuista muutoksista.

Maaneuvos Veronica Thörnroos

Ministeri Annette Holmberg-Jansson

TIEDOKSI Ahvenanmaan maakuntapäivät, itsehallintopoliittinen lautakunta, susanne.eriksson@lagtinget.ax
Valtioneuvoston kanslia, kirjaamo@vnk.fi
Heidi Kaila, valtioneuvoston kanslia, heidi.kaila@gov.fi
Anne Kumpula, sosiaali- ja terveysministeriö, anne.kumpula@gov.fi
Viveca Arrhenius, sosiaali- ja terveysministeriö, viveca.arrhenius@gov.fi
Maija Neva, sosiaali- ja terveysministeriö, maija.neva@gov.fi
Liisa Katajamäki, sosiaali- ja terveysministeriö, liisa.katajamaki@gov.fi
Mikaela Nylander, oikeusministeriö, mikaela.nylander@gov.fi
Mats Löfström, kansanedustaja, mats.lofstrom@eduskunta.fi
Janina Groop-Bondestam, oikeusministeriö, janina.groop-bondestam@gov.fi
Noora Löfström, valtioneuvoston kanslia, noora.lofstrom@gov.fi

LIITE Ahvenanmaan maakunnan hallituksen 18.11.2021 päivätty kirjelmä ÅLR 2021/9876